

# DE VENNOOTSCHAPSBELASTING OVER DE VERMOGENSTOENEMING DOOR HERWAARDERING VAN PRODUKTIEMIDDELEN EN DE JAARREKENING

door Drs. R. H. Veenstra

## 1 Inleiding

Indien bedrijfseconomisch de winst wordt bepaald op basis van actuele waarden, heft de fiscus vennootschapsbelasting over vermogenstoeningen die bedrijfseconomisch niet tot de winst worden gerekend. Dit deel van de belasting, geheven boven de belasting over de bedrijfseconomisch bepaalde winst berekend volgens het geldende tarief, wordt verder aangeduid als *extra belasting*. De vraag waarmee ik mij in dit artikel zal bezighouden is of en hoe deze extra belasting in de balans en de winst- en verliesrekening tot uitdrukking moet worden gebracht.

Het artikel van Van Hoepen in het MAB van januari 1977<sup>1)</sup> heeft mij er van overtuigd dat verdere discussie over dit onderwerp gewenst is. Omdat Van Hoepen in zijn beschouwingen het „matching principle” centraal stelt, lijkt het mij zinvol om gehoor te geven aan de oproep van Van Hoepen (gericht aan Nederstigt en mij t.a.p. blz. 46) om mijn opvattingen expliciet te beschrijven tegen de achtergrond van dit beginsel.

Alvorens dit te doen, stel ik het op prijs een misverstand recht te zetten dat naar aanleiding van het artikel van Van Hoepen kan zijn ontstaan met betrekking tot de door mij in de afscheidsbundel voor prof. A. M. van Rietschoten naar voren gebrachte mening.<sup>2)</sup> Van Hoepen wekt (t.a.p. blz. 45) door de plaatsing van het citaat uit mijn bijdrage ten onrechte de indruk dat ik evenals Nederstigt<sup>3)</sup> van mening zou zijn dat de uit bovenstaande probleemstelling voortvloeiende belastinglatentie in mindering zou moeten komen op de herwaarderingsrekening. Ik ben tot een heel andere conclusie gekomen, n.l. dat, bij toepassing van het klassieke periodewinstbegrip volgens de vervangingswaardetheorie, de vermogenstoening door herwaardering van duurzame produktiemiddelen in zijn geheel aan het herwaarderingsfonds dient te worden toegevoegd en dat bovendien in dezelfde periode (van herwaardering) een voorziening ter grootte van de extra belasting over deze vermogenstoening dient te worden gevormd *ten laste van het resultaat*. Voor de motivering van mijn standpunt en de bespreking van een aantal andere methoden verwijs ik naar mijn eerder genoemde artikel.

## 2 Het „matching principle”

Uit het voorafgaande zal het de lezer duidelijk zijn dat ik het geheel eens ben met de opvatting van Van Hoepen dat de extra belasting ten laste van de winst- en verliesrekening moet worden gebracht. De extra belasting is immers een last voor de onderneming. De stellingname van Nederstigt met betrekking tot dit

<sup>1)</sup> Drs. M. A. van Hoepen: „De presentatie in de jaarrekening van de belasting over de „schijnwinst” op vaste activa”, MAB januari 1977.

<sup>2)</sup> Drs. R. H. Veenstra: „Belastinglatenties bij herwaardering van duurzame produktiemiddelen”, in „Audite Auditores”, afscheidsbundel voor prof. A. M. van Rietschoten, Amsterdam/Antwerpen 1973.

<sup>3)</sup> Dr. W. F. Nederstigt: „De verwerking van vennootschapsbelasting in de jaarrekening”, MAB februari 1975.

punt is ook mij niet duidelijk. Enerzijds stelt hij: „Belastingen naar de winst verminderen de resultaten van de onderneming en dienen derhalve als bedrijfslast in aanmerking te worden genomen”<sup>4)</sup>, maar anderzijds zou het evident zijn „dat als een vermogensvermeerdering zelf niet tot de winst wordt gerekend ook de belasting daarover niet ten laste van de winst gebracht dient te worden”.<sup>5)</sup> Dit zelfde standpunt is te vinden in aflevering 4 van het voorontwerp „Beschouwingen naar aanleiding van de wet op de jaarrekening van ondernemingen”.<sup>6)</sup> Gesteld wordt: „Bij de behandeling van de belasting naar de winst als onderdeel van de winstbepaling dient er een oorzakelijk verband te bestaan tussen de verantwoorde winst vóór belasting en de belasting over deze winst. Dit betekent dat de belasting dient te komen ten laste (eventueel ten gunste) van hetzelfde jaar als dat waarin de resultaten die aanleiding geven tot belastingheffing worden verantwoord.” Tot zover kan ik mij met het standpunt van de commissies verenigen. De commissies vervolgen echter met: „Hieruit vloeit voort dat bij vermogensmutaties die niet in de winst- en verliesrekening zijn verantwoord, de belasting over deze vermogensmutaties evenmin in de winst- en verliesrekening wordt opgenomen. Deze dient dan te worden getoond als een afzonderlijke mutatie in het eigen vermogen”.<sup>7)</sup> Dat de belasting die over een bepaald resultaat wordt geheven, in hetzelfde jaar wordt verantwoord als het betrokken resultaat ligt voor de hand (zie het „matching principle” hierna). Hieruit vloeit echter niet voort dat belasting die op een andere basis wordt afgerekend dan op basis van (bedrijfseconomisch) verantwoorde winst niet in de winst- en verliesrekening dient te worden verantwoord. Immers alle baten en lasten (inclusief fiscale baten en lasten) dienen in de winst- en verliesrekening te worden verantwoord. Uitzonderingen op deze regel kunnen mijns inziens nooit vanzelfsprekend zijn, doch zullen zeer goed gemotiveerd dienen te worden. De aangehaalde motiveringen van Nederstigt en van de Commissies Jaarverslaggeving zijn naar mijn mening onvoldoende.

Nu geconcludeerd is dat de extra belasting ten laste van de winst- en verliesrekening moet worden gebracht, doet de vraag zich voor in welk jaar. De beschouwingen van de Commissies Jaarverslaggeving gaan nagenoeg geheel uit van het „matching principle”. „De algemene grondslag voor de toerekening van opbrengsten en kosten aan de achtereenvolgende perioden is de causale relatie tussen de opbrengsten en de kosten. In de bedrijfsuitoefening gaat het verkrijgen van opbrengsten gepaard met het maken (besteden) van kosten.” „De causale relatie tussen opbrengsten en kosten als algemeen uitgangspunt voor de toerekening aan de achtereenvolgende verslagperioden is in de Engels-Amerikaanse praktijk bekend als het „matching principle”.”<sup>8)</sup> In de beschouwingen heb ik slechts op een paar plaatsen een summiere aanduiding gevonden van het feit dat dit „matching principle” wel eens onvoldoende zou kunnen zijn om tot een volledige toerekening van de kosten aan perioden te komen. Omdat zo nadrukkelijk wordt verwezen naar de Engels-Amerikaanse praktijk kan een waarschuwing uit de Amerikaanse literatuur wellicht goede diensten bewijzen. Zo waarschuwt Bevis

<sup>4)</sup> T.a.p. blz. 81.

<sup>5)</sup> T.a.p. blz. 84.

<sup>6)</sup> Opgesteld door de commissies jaarverslaggeving van de Raad van Nederlandse Werkgeversverbonden, het Overlegorgaan Vakcentrales en het Nederlands Instituut van Registeraccountants; 31 december 1975.

<sup>7)</sup> T.a.p. hoofdstuk VII alinea 7.

<sup>8)</sup> Voorontwerp van Beschouwingen naar aanleiding van de wet op de jaarrekening van ondernemingen; aflevering nr. 3 30 juni 1975. Hoofdstuk IV a.2, alinea's 1 en 3.

tegen een al te groot optimisme ten aanzien van de toepasbaarheid van de „matching guideline”. „Although there are cases in which the matching guideline is clearly useful, its application is much more restricted than one might think. It must be remembered that matching attempts to make a direct association of costs with revenues. (Cursivering van Bevis) The ordinary business operation is so complex that revenues are the end product of a variety of corporate activities, often over long periods of time; objective evidence is lacking to connect the cost of most of the activities with any particular revenues.”<sup>9)</sup> Ook in APB Statement no. 4 is het „matching principle” slechts een van de beginselen om de kosten aan de perioden toe te rekenen. Over deze toerekening van de kosten aan de perioden zegt dit statement:

„The expenses of a period are (a) costs directly associated with the revenue of the period, (b) costs associated with the period on some basis other than a direct relationship with revenue, and (c) costs that cannot, as a practical matter, be associated with any other period.”<sup>10)</sup>

Op basis van deze onderverdeling noemt het statement drie „expense recognition principles”, t.w.:<sup>11)</sup>

- Associating cause and effect (veelal genoemd „matching”);
- Systematic and rational allocation;
- Immediate recognition.

Als voorbeelden van kosten die via „associating cause and effect” worden toegerekend, worden genoemd „sales commissions” en „costs of products sold or services provided”.<sup>12)</sup> Er wordt in het statement op gewezen dat voor de laatste kosten verscheidene veronderstellingen moeten worden gemaakt om deze kosten toe te kunnen rekenen, zoals lifo, fifo, average voor de voorraden en diverse verdeelsleutels voor de toerekening van produktiekosten.<sup>13)</sup> Volgens het APB Statement worden de opbrengsten aan de perioden toegerekend via het „realization principle”: „Revenue is generally recognized when both of the following conditions are met: (1) the earning process is complete or virtually complete, and (2) an exchange has taken place.”<sup>14)</sup> Door de „matching” van dit deel van de kosten met de opbrengsten geldt dit beginsel ook voor de toerekening aan de perioden van deze kosten.

Als voorbeelden van „systematic and rational allocation” worden genoemd afschrijvingen op vaste activa en immateriële activa en „allocation of rent and insurance”. Ook hier moeten bepaalde veronderstellingen worden gemaakt:

„This form of expense recognition always involves assumptions about the pattern of benefits and the relationship between costs and benefits because neither of these two factors can be conclusively demonstrated”.<sup>15)</sup>

---

<sup>9)</sup> Herman W. Bevis, CPA: „Corporate financial reporting in a competitive economy”, New York/London, 1965, blz. 100.

<sup>10)</sup> Accounting Principles Board of the American Institute of Certified Public Accountants, APB Statement no. 4: „Basic concepts and accounting principles underlying financial statements of business enterprises”, 1971 paragraaf 155. APB Statement no. 4 geeft de huidige „generally accepted accounting principles” in de Verenigde Staten weer. Het is mij niet bekend of en wanneer dit statement door een meningsuiting van de FASB zal worden vervangen.

<sup>11)</sup> T.a.p. paragraaf 156.

<sup>12)</sup> T.a.p. paragraaf 157.

<sup>13)</sup> T.a.p. paragraaf 158.

<sup>14)</sup> T.a.p. paragraaf 150.

<sup>15)</sup> T.a.p. paragraaf 159.

Het derde beginsel „immediate recognition” wordt als volgt beschreven: „Some costs are associated with the current accounting period as expense because (1) costs incurred during the period provide no discernible future benefits, (2) costs recorded as assets in prior periods no longer provide discernible benefits or (3) allocating costs either on the basis of association with revenue or among several accounting periods is considered to serve no useful purpose.”<sup>16)</sup>

Over de toepassing van deze drie „expense recognition principles” wordt gezegd: „To apply expense recognition principles, costs are analyzed to see whether they can be associated with revenue on the basis of cause and effect. If not, systematic and rational allocation is attempted. If neither cause and effect associations nor systematic and rational allocations can be made, costs are recognized as expenses in the period incurred or in which a loss is discerned.”<sup>17)</sup>

In de volgende paragrafen zal ik mijn eerder naar voren gebrachte opvattingen beschrijven tegen de achtergrond van deze drie „expense recognition principles”, waarvan het „matching principle” er slechts één is. Heb ik mijn opvattingen in mijn eerder genoemde artikel geheel beschreven binnen het kader van het periodewinstbegrip volgens de klassieke vervangingswaardetheorie; nu stel ik mij voor de problematiek van de extra belasting te bespreken in het kader van drie verschillende aan de Nederlandse literatuur ontleende periodewinstconcepties, alle gebaseerd op de waardering tegen vervangingswaarde, t.w.:

- bepaling van de periodewinst volgens de klassieke vervangingswaardetheorie (Limperg, Van der Schroeff)
- idem rekening houdend met de financiële structuur (Blom, Scheffer)
- bepaling van de periodewinst als gerealiseerde toeneming van het reële eigen vermogen (O. Bakker, Graafstal)

### 3 Periodewinst volgens de klassieke vervangingswaardetheorie

„Winst van een periode is de vermogenstoename in die periode welke voor vertering en uitkering vatbaar is, met instandhouding van de bron waaruit de winst vloeit.”<sup>18)</sup> Waardestijgingen van voorraden die in het bedrijf een blijvende plaats innemen, behoren niet tot de winst. De gehele vermogensmutatie ten gevolge van herwaardering van bedrijfsgebonden voorraden vlottende en duurzame produktiemiddelen (incl. eventuele inhaalafschrijvingen) is in deze visie niet voor vertering en uitkering vatbaar.

Fiscaal worden slechts met betrekking tot de vlottende voorraden enkele methoden aanvaard die de winstbepaling volgens de vervangingswaardetheorie benaderen, zoals het lifo-stelsel en het normale (of ijzeren) voorraadstelsel. Afgezien van deze mogelijkheden accepteert de fiscus deze vermogenstoename door herwaardering niet als vermogenstoename die naar hun aard niet tot de periodewinst mogen worden gerekend. De extra belasting over bedoelde vermogenstoename is een fiscale last waartegenover noch in het heden noch in de toekomst opbrengsten staan. Deze last is derhalve niet volgens het „matching principle” aan enige periode toe te rekenen, en kan volgens de in de vorige paragraaf beschreven „expense recognition principles” slechts worden ingedeeld bij

<sup>16)</sup> T.a.p. paragraaf 160.

<sup>17)</sup> T.a.p. paragraaf 161.

<sup>18)</sup> Prof. Dr. H. J. van der Schroeff. „Schoonheidsgebreken in de theorie van de vervangingswaarde”, MAB mei 1964, blz. 178.

de „costs incurred during the period providing no discernible future benefits”. De extra belasting behoort ten laste van de periode van herwaardering te worden gebracht omdat „costs are recognized as expenses in the period in which a loss is discerned”.

Van Hoepen wil de fiscale last van de extra belasting door toepassing van het „matching principle” pas ten laste van het resultaat brengen op het moment dat de ontstane vermogensvermeerderingen („holding gains”) gerealiseerd worden, en dat is in zijn visie op het moment van de verkoop van het duurzame produktiemiddel of op het moment dat wordt afgeschreven.<sup>19)</sup> In de periodewinstconceptie van de klassieke vervangingswaardetheorie is echter geen sprake van realisatie van de vermogenstoename in die zin dat deze in de toekomst (b.v. in evenredigheid met de afschrijvingen) aan de periodewinst wordt toegevoegd. Er kan daarom geen sprake zijn van een toekomstige opbrengst of „holding gain”. Wel kan op basis van het „matching principle” en/of op basis van het „systematic and rational allocation principle” verband worden gelegd tussen de toekomstige realisatie van de indirecte opbrengstwaarde van het duurzame produktiemiddel en de toekomstige afschrijvingen (op basis van de vervangingswaarde). Dit is echter gebruikelijk en niet in discussie. Een verband tussen de toekomstige realisatie van de indirecte opbrengstwaarde en de extra fiscale last zie ik niet.

De Commissies Jaarverslaggeving wijzen het onmiddellijk opnemen in het resultaat van de fiscale consequenties van vermogensmutaties (waaronder herwaarderingen) af. Het geleidelijk ten laste van de resultatenrekening brengen van de hogere belasting wordt wel aanvaardbaar geacht.<sup>20)</sup> Voor de motivering van de eerstgenoemde afwijzing wordt in het voorontwerp verwezen naar de in par. 2 van dit artikel geciteerde en besproken alinea. Hierin staat de naar mijn mening onvoldoende gemotiveerde stelling dat „bij vermogensmutaties die niet in de winst- en verliesrekening zijn verantwoord, de belasting over deze vermogensmutaties evenmin in de winst- en verliesrekening wordt opgenomen.” De aanvaardbaarheid van het geleidelijk ten laste van de resultatenrekening brengen van de extra belasting wordt door ditzelfde argument volgens de commissies blijkbaar niet in het geding gebracht. Een motivering voor de aanvaardbaarheid daarvan wordt niet expliciet vermeld. Uit het standpunt van de commissies dat op de vermogensmutaties door herwaardering een latente belastingverplichting in mindering moet worden gebracht „tot het moment dat de vermogenstoename is gerealiseerd”<sup>21)</sup> leid ik af dat deze ongeveer dezelfde redenering hebben gevolgd als Van Hoepen. Mijn standpunt met betrekking tot deze stellingname heb ik hierboven reeds uiteengezet.

#### **4 Periodewinst rekening houdend met de financiële structuur**

In beginsel wordt uitgegaan van dezelfde periodewinstdefinitie als in de voorafgaande paragraaf. Nu echter wordt de vermogenstoename uit herwaardering (incl. eventuele inhaalafschrijvingen) slechts als objectief gebonden vermogensaanwas beschouwd voor zover de onderneming met eigen vermogen is gefinancierd. Het resterende deel van de vermogenstoename kan als financierings-

<sup>19)</sup> T.a.p. blz. 46.

<sup>20)</sup> Voorontwerp van Beschouwingen naar aanleiding van de wet op de jaarrekening van ondernemingen; aflevering 4, 31 december 1975, Hoofdstuk VI.I alinea 14.

<sup>21)</sup> T.a.p. hoofdstuk VI.I alinea 7.

voordeel door financiering met (nominaal gelijk blijvend) vreemd vermogen worden gezien. In zoverre kan er nu wel sprake zijn van vermogenswinst (Blom, Scheffer) of „holding gains”. Ten aanzien van de realisatie van het financieringsvoordeel sluit ik mij aan bij de zienswijze van Scheffer en Van der Schroeff<sup>22)</sup>, dat wil zeggen dat het voordeel van de waardestijging pas gerealiseerde winst is op het moment van reproductie van het vermogen, dat is voor de duurzame produktiemiddelen op het moment dat het bedrag van de op basis van de vervangingswaarde gecalculerde afschrijvingen in de opbrengst bij de ruil wordt terugontvangen, en voor de vlottende produktiemiddelen het moment van de ruil.

Het „matching principle” is nu wel toepasbaar voor de belasting over dat deel van de vermogenstoename dat als financieringsvoordeel door financiering met vreemd vermogen kan worden beschouwd. Het belastingvoordeel (de vermogenstoename is niet belast) kan conform de opvattingen Van Hoepen door toepassing van het „matching principle” ten gunste van de resultaten worden gebracht in de jaren dat het financieringsvoordeel wordt gerealiseerd. Hier-teenover staat dan het belastingnadeel door het niet accepteren door de fiscus van de op vervangingswaarde gebaseerde hogere afschrijvingen c.q. andere kosten. De extra belasting over het objectief gebonden deel van de vermogensaanwas (met eigen vermogen gefinancierd deel) komt direct ten laste van het resultaat in het jaar van herwaardering conform het in de voorafgaande paragraaf besprokene.

## 5 Periodewinst als gerealiseerde toename van het reële eigen vermogen

De periodewinst wordt nu gedefinieerd als de gerealiseerde toename van het eigen vermogen gedurende de periode, gecorrigeerd voor de wijzigingen in de koopkracht van het geld. De gehele vermogenstoename door herwaardering van de aanwezige voorraden vlottende en duurzame produktiemiddelen is nu na realisatie - vermogenswinst. Het eigen vermogen dat per het begin van het boekjaar bestond, wordt aangepast aan de koopkracht van het geld ultimo boekjaar, door een koopkrachtcorrectie op het begin eigen vermogen ten laste van het resultaat te brengen. Met betrekking tot het moment waarop de vermogenstoename door herwaardering gerealiseerd wordt, bestaan verschillende opvattingen. In de uitwerkingen van Bakker en Graafstal wordt de vermogenstoename uit hoofde van herwaardering direct gebruikt om de koopkrachtcorrectie van het eigen vermogen te compenseren. Blijft er dan nog een positief saldo vermogenstoename over, dan wordt dit saldo pas als gerealiseerd beschouwd op het moment dat de vermogenstoename via de gecalculerde afschrijvingen c.q. via andere gecalculerde kosten in de opbrengst bij de ruil, wordt ontvangen. Zelf ben ik er voorstander van om dit laatste realisatieprincipe toe te passen op de gehele vermogenstoename door herwaardering.<sup>23)</sup>

<sup>22)</sup> Prof. Dr. C. F. Scheffer: „Vervangingswaardeleer en financiering” MAB december 1959; herdrukt in „Financiële notities”, 's Gravenhage 1962, blz. 200.

Prof. Dr. H. J. van der Schroeff: „Winstbepaling en financieringsstructuur”, MAB februari 1969, blz. 66.

Drs. R. H. Veenstra: „Inhaalafschrijvingen, winstbepaling, financieringsstructuur en vervangingsbeleid”, MAB januari 1976, blz. 35.

<sup>23)</sup> Dr. O. Bakker: „Bedrijfshuishoudkunde, deel III, Balansleer”, Purmerend 1947, blz. 192.

Drs. F. Graafstal: „Fluctuaties in de koopkracht van het geld en de jaarrekening”, MAB november/december 1970, blz. 458/459.

Drs. R. H. Veenstra: „Inhaalafschrijvingen, winstbepaling, financieringsstructuur en vervangingsbeleid”, MAB januari 1976, blz. 36/37.

Ten aanzien van het probleem van de extra belasting zijn nu drie componenten van de winst interessant:

- de koopkrachtcorrectie over het begin eigen vermogen;
- de vermogenswinst door herwaardering;
- de hogere afschrijvingen op basis van actuele waarde boven de door de fiscus in beginsel aanvaarde afschrijving op basis van aanschaffingswaarde (duurzame produktiemiddelen) en de hogere gecalculeerde kosten bij de ruil (vlottende produktiemiddelen).

De belasting over de eerstgenoemde component (de koopkrachtcorrectie) is „extra” belasting in de zin van de in de inleiding gegeven definitie. Ik zie geen andere mogelijkheid binnen de in par. 2 genoemde „expense recognition principles” dan toepassing van „immediate recognition” als „costs incurred during the period providing no discernible future benefits”. Derhalve zal de extra belasting ten laste van het resultaat dienen te worden gebracht in de periode waarin de koopkrachtdaling optreedt. Ten aanzien van de andere componenten is het „matching principle” heel goed toepasbaar; immers er is een rechtstreeks verband tussen de vermogenswinst door herwaardering en de verhoging van de afschrijvingen danwel de verhoging van kosten bij de ruil. Indien - zoals ik voorsta - de realisatie van de vermogenswinst pas wordt aangenomen op het moment dat de vermogenstoename via de gecalculeerde afschrijvingen c.q. via andere gecalculeerde kosten in de opbrengst bij de ruil wordt ontvangen, wordt „matching” van het belastingnadeel (fiscaal niet accepteren van de hogere afschrijving) met het belastingvoordeel (het niet belast zijn van de vermogenswinst) zonder bijzondere maatregelen bereikt. Wordt de eerder beschreven visie van Bakker en Graafstal gevolgd, dan zal uit het bedoelde belastingvoordeel (conform het „matching principle”) een voorziening getroffen moeten worden ter bestrijding van het - eveneens met de herwaardering verband houdende - belastingnadeel in latere jaren.

## 6 De extra belasting en de balans

In deze paragraaf worden de consequenties voor de balanspresentatie besproken van de in de voorafgaande drie paragrafen ingenomen standpunten.

In par. 3 (periodewinst volgens de klassieke vervangingswaardetheorie) is geconcludeerd dat de extra belasting over de gehele vermogenstoename door herwaardering ten laste van het resultaat van de periode van herwaardering dient te worden gebracht. Daar de extra belasting pas in de komende jaren actueel wordt (voor wat betreft de vermogenstoename door herwaardering van *duurzame* produktiemiddelen veelal zelfs gespreid over een groot aantal jaren) dient hiervoor een voorziening te worden getroffen op de balans. Hoe deze voorziening gewaardeerd wordt, laat ik hier in het midden.

De consequenties van de in par. 4 (periodewinst rekening houdend met de financiële structuur) beschreven gedragslijn zijn als volgt:

- het nog niet gerealiseerde financieringsvoordeel door financiering met vreemd vermogen is een transitorische post in de balans;
- door „matching” van het belastingvoordeel (niet belasten van de gerealiseerde vermogenswinst) met het belastingnadeel (niet door de fiscus geaccepteerde op vervangingswaarde gebaseerde hogere afschrijvingen c.q. andere kosten) heeft

- de belasting met betrekking tot het financieringsvoordeel door financiering met vreemd vermogen geen effect op de balanspresentatie;
- de extra belasting over het wel objectief gebonden deel van de vermogensaanwas (met eigen vermogen gefinancierde deel) komt ten laste van de periode waarin de herwaardering plaatsvindt. Hieruit wordt een voorziening gevormd ten laste waarvan de in de toekomst actueel wordende extra belasting wordt gebracht.

De *extra* belasting volgens de in par. 5 (periodewinst als gerealiseerde toeneming van het reële eigen vermogen) besproken winstconceptie is de belasting over de koopkrachtcorrectie. Deze belasting wordt ten laste van hetzelfde jaar gebracht als waarop de koopkrachtcorrectie betrekking heeft. Deze belasting komt op de balans als over het boekjaar verschuldigde vennootschapsbelasting. Afhankelijk van het moment waarop de vermogenswinst door herwaardering als gerealiseerd wordt beschouwd, behoeft er verder in de balans of niets te gebeuren (realisatie vermogenswinst loopt parallel met hogere afschrijvingen) of er wordt een voorziening getroffen uit het belastingvoordeel (niet belaste vermogenswinst) in het jaar van herwaardering ten behoeve van het belastingnadeel (fiscaal niet geaccepteerde hogere afschrijvingen) in latere jaren indien de vermogenswinst direct bij herwaardering als gerealiseerd wordt beschouwd.

Ik deel de kritiek die Van Hoepen<sup>24)</sup> heeft op: (a) het opvoeren van een vermogenslatentie die wel het karakter van een verplichting heeft, doch geen voorziening is (Commissie de Blaey), (b) het opnemen van een winstlatentie ten laste van de vermogenstoename door herwaardering (Nederstigt), en (c) het waarden beneden vervangingswaarde wegens een waardedrukkende factor (Brok<sup>25)</sup>), maar deze kritiek raakt naar mijn mening niet de door mij ontwikkelde zienswijze.

<sup>24)</sup> T.a.p. blz. 42 e.v. Vgl. in het bijzonder zijn conclusie op blz. 45.

<sup>25)</sup> Vgl. mijn eerdergenoemde beschouwingen in de bundel „Audite Auditores” inzake: „Belastinglatenties bij herwaardering van duurzame produktiemiddelen”.

### Aangehaalde literatuur:

- Accounting Principles Board of the AICPA, Statement no. 4: „Basic concepts and accounting principles underlying financial statements of business enterprises”, 1971
- Dr. O. Bakker: „Bedrijfshuishoudkunde, deel III, Balansleer”, Purmerend 1947
- Herman W. Bevis, CPA: „Corporate financial reporting in a competitive economy”, New York/London 1965
- Commissies jaarverslaggeving van de Raad van Nederlandse Werkgeversverbonden, het Overlegorgaan Vakcentrales en het Nederlands Instituut van Registeraccountants: Voorontwerp van „Beschouwingen naar aanleiding van de wet op de jaarrekening van ondernemingen”, aflevering nr. 3, 30 juni 1975 en aflevering nr. 4, 31 december 1975
- Drs. F. Graafstal: „Fluctuaties in de koopkracht van het geld en de jaarrekening”, MAB november/december 1970
- Drs. M. A. van Hoepen: „De presentatie in de jaarrekening van de belasting over de „schijnwinst” op vaste activa”, MAB januari 1977
- Dr. W. F. Nederstigt: „De verwerking van vennootschapsbelasting in de jaarrekening”, MAB februari 1975
- Prof. Dr. C. F. Scheffer: „Vervangingswaardeleer en financiering”, MAB december 1959; herdrukt in „Financiële notities”, 's-Gravenhage 1962
- Prof. Dr. H. J. van der Schroeff: „Schoonheidsgebreken in de theorie van de vervangingswaarde”, MAB mei 1964
- Prof. Dr. H. J. van der Schroeff: „Winstbepaling en financieringsstructuur”, MAB februari 1969
- Drs. R. H. Veenstra: „Belastinglatenties bij herwaardering van duurzame produktiemiddelen”, in „Audite Auditores”, afscheidsbundel voor prof. A. M. van Rietschoten, Amsterdam/Antwerpen 1973
- Drs. R. H. Veenstra: „Inhaalafschrijvingen, winstbepaling, financieringsstructuur en vervangingsbeleid”, MAB januari 1976